

Τα Τείχη της Κωνσταντινούπολης: Η ζωντανή γλώσσα της μνήμης του Γένους (Γιώργος Ξεινός, Γιατρός - Λογοτέχνης)

/ [Πεμπτούσια](#)

ΤΑ ΤΕΙΧΗ

Τα Τείχη της Πόλης είναι η ίδια η ιστορία του Βυζαντίου. Είναι η στρατηγική επιλογή που εξασφάλισε τη μακραίωνη επιβίωση της Αυτοκρατορίας, θωρακίζοντάς την έναντι «παντοίων κινδύνων» και καθιστώντας την «άπροσμάχητον» από κάθε επιβουλή. Χωρίς αυτά δεν νοείται Κωνσταντινούπολη, δεν νοείται δοξολογική αρχιτεκτονική για την του Θεού Ειρήνη και τού Θεού Σοφία. Αυτά αποτέλεσαν την καθοριστική προϋπόθεση της αίγλης και της δόξας του βυζαντινού κόσμου.

Από τη στιγμή της οροθεσίας της από τον Μέγα Κωνσταντίνο, ως την ύστατη στιγμή της εισόδου του Πορθητή, η ιστορία της Πόλης είναι συνυφασμένη με την οχυρωματική δραστηριότητα.

Αρχές του 5ου αιώνα, ή Νέα Ρώμη των τριακοσίων χιλιάδων κατοίκων, της αλματώδους ανάπτυξης και των υψηλών φιλοδοξιών της, νοιώθει ανασφαλής στην ως τότε οχύρωσή της. «Ο,τι λαμπρό κατορθώθηκε ως εκείνη την ώρα κι ο,τι θαυμάσιο τού μέλλοντος γεμίζει τα αυτοκρατορικά όνειρα, πρέπει να μείνει αλώβητο από την όρεξη και την κατακτητική μανία τού μεσαιωνικού κόσμου.

Ο Θεοδόσιος Β', ο Μικρός, το 413, με εξήμισυ χιλιόμετρα χερσαίου διπλού τείχους από δυτικά κι άλλα δεκατέσσερα κατά μήκος της Προποντίδας και του Κερατίου, οχυρώνει την οριστική περίμετρο της Βασιλεύουσας.

Το μεγαλύτερο μετά το Σινικό Τείχος οχυρωματικό αυτό έργο, δεν είναι θαυμαστό μόνο κατά το μέγεθος, άλλα πρωτίστως κατά την τεχνική του. Φτάνει να πληροφορηθείς, ότι αυτό που ονομάζουμε χερσαία τείχη είναι ένα συγκρότημα δύο τειχών: του εσωτερικού ή μεγάλου, ύψους 13 μ. και πλάτους 3-4 μ., και τού εξωτερικού, ύψους 8 μ. και πλάτους 2 μ., μεταξύ των οποίων παρεμβάλλεται ένας επιμήκης χώρος, πλάτους 18 μ., λεγόμενος «περίβολον ή περιβόλειον». Ένας άλλος, τού ίδιου πλάτους, χώρος, το «προτείχιον», χωρίζει το έξω τείχος από την, πλάτους 20 μ., τάφρο, την όποια, σε καιρό πολιορκίας, γέμιζαν νερό με ένα ειδικό υδραυλικό σύστημα, πού βασιζόταν στα «διαταφρίσματα», πολλά από τα όποια χρησίμευαν για την ύδρευση της Πόλης ως τα μέσα τού προηγούμενου αιώνα.

Ανά 48 περίπου μέτρα ορθώνονται 94 μεγάλοι και 80 μικροί (κυλινδροειδείς, τετράπλευροι ή οκτάπλευροι) πύργοι, με τούς οποίους ενισχυόταν η άμυνα πού παρείχαν τα Τείχη, ενώ δέκα περίπου μεγάλες πύλες, για «πάνδημη» χρήση, και αρκετές μικρότερες οδηγούσαν έξω από την Πόλη, εξασφαλίζοντας την επικοινωνία της Βασιλίδας με την θρακική ενδοχώρα.

Τα θαλάσσια τείχη με τούς 150 πύργους και τις οκτώ πύλες, που κατά τις συνθήκες και τους καιρούς, επέτρεπαν ή απέτρεπαν την είσοδο των ξένων ποντοπόρων, κατεστραμμένα και αφανισμένα από την άναρχη ανοικοδόμηση και τα έργα οδοποιίας, απλώς και μόνο υποδηλώνονται κάπου κάπου ως παρουσία ερειπίων. Επίμονα θα αναζητήσεις και προσεκτικά θα ψάξεις μέχρι να εντοπίσεις τα λείψανα του Μεγάλου Παλατιού, το όποιο περήφανα ορθωνόταν πάνω από την αυτοκρατορική αποβάθρα του Βουκολέωντα όπου, κατά την Άννα Κομνηνή, «ο λίθινος λέων ζωγρεί τον βουν· έχεται γάρ του κέρως του βοός και εξαυχενίσας αυτόν εμφύεται πως τω λαιμώ· εξ ου δη και Βουκολέων ο τόπος όλος ωνόμασται».

Περιδιαβαίνοντας τα Τείχη, αν τύχει και θελήσεις να ερμηνεύσεις γραφές και επιγραφές τους πού στολίζουν πύργους και πύλες, για των οποίων την ταυτότητα ερίζουν ιστορικοί και αρχαιολόγοι, σίγουρα θα χαθείς στον λαβύρινθο τής ιστορίας. Χωρίς να το καταλάβεις θα φτάσεις ως το σύθαμπο του θρύλου και τού μύθου! Ξέχασε τότε ό,τι έχεις ακούσει και διαβάσει, κι άρχισε να μελετάς μόνο όσα ορθώνονται μπροστά σου. Σήκωσε ψηλά το κεφάλι κι ατένισε τις επάλξεις των πύργων καθώς προβάλλουν στο γαλάζιο τού ουρανού. Στάσου απέναντι από τη σφραγισμένη Χρυσόπορτα κι αναπόλησε βασιλιάδες κι αυτοκράτορες, επιστρέφοντες από νικηφόρες μάχες, να τη διαβαίνουν υπό τις επευφημίες τού πλήθους και το ανέμισμα των λαβάρων με τα σύμβολα τής εξουσίας και της πίστης.

Ύστερα συνέχισε το δρόμο σου, βόρεια, πορευμένος κατά μήκος της επιχωματωμένης τάφρου, δίπλα σε ραγισμένους πύργους έτοιμους να καταρρεύσουν από το βάρος των χρόνων και την αφροντισιά. Έτσι, καθώς θα περπατάς παράλληλα στο τείχος, θα συναντάς κάθε τόσο και κάποια επιγραφή,

πού μνημονεύει και δηλώνει τον κτίτορα ή τον επισκευαστή. Ξεκινάς με το διάβασμα της αρχής της ιστορίας, πού αναφέρεται στην κατασκευή τού έξω τείχους:

+ ΗΜΑΣΙΝ ΕΞΗΚΟΝΤΑ ΦΙΑΟΣΚΗΠΤΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΥΠΑΡΧΟΣ ΕΔΕΙΜΑΤΟ ΤΕΙΧΕΙ ΤΕΙΧΟΣ +

Συνεχίζεις μ' άλλες πολλές...

+ ΑΝΕΝΕΩΘΗ ΤΟ ΠΡΟΤΕΙΧΙΣΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΔΟΣΙΑΚΟΥ ΤΕΙΧΟΥΣ ΕΠΙ

ΙΟΥΣΤΗΝΟΥ ΚΑΙ ΣΟΦΙΑΣ ΤΩΝ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΩΝ ΗΜΩΝ ΔΕΣΠΟΤΩΝ...

και ενεπίγραφους πύργους πολλών βασιλέων και δεσποτών: Μιχαήλ και Θεοφίλου, Αγγέλου Ίσαακίου, Βασιλείου και Κωνσταντίνου, Ρωμανού και άλλων. Κι όλο πυκνώνουν οι προσπάθειες περιφρούρησης της Πόλης στηριγμένες στην πρόνοια, την πίστη και την τύχη.

ΝΙΚΑ Η ΤΥΧΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟ

ΦΥΛΑΚΤΟΥ ΗΜΩΝ ΔΕΣΠΟΤΟΥ,

μα όσο ό χρόνος προχωρεί και το Βυζάντιο ολοένα σμικρύνεται τείνοντας να περιχρισθεί εντελώς μέσα στο τείχος, τόσο η αγωνία περισσεύει κι απεγνωσμένη καταγράφεται η προσπάθεια της αποτελεσματικής οχύρωσής του την ύστατη ώρα: Ανεκαίνισεν το κάστρον όλον Ιω(άννης εν) Χ(ριστ)ω αυτοκράτωρ ο Παλαιολόγος έτει ,ςϚ'η'μ α' [1433], Ιωάννης εν Χ(ριστ)ω τω Θ(ε)ώ πιστός Βασιλεύς και αύτοκράτωρ των Ρωμαίων ό Παλαιολόγος κατά μήνα Αύγουστον τη Δ' του , ςϚ'η'μ θ' [1441] έτους..., Κωνσταντίνου Παλαιολόγου αυτοκράτορος.

Ακολουθείς την ιστορία επισκοπώντας τα Τείχη πότε απ' έξω και πότε από μέσα, ώσπου, χωρίς να το αναληφθείς, έχεις φτάσει κάτω από το Παλάτιον του Κωνσταντίνου -«τα Κύρου». Σηκώνεις ψηλά το κεφάλι για να θαυμάσεις, ακόμα μια φορά, την αρμονία του. Όμως καθώς χαμηλώνεις σταδιακά το βλέμμα, που εκστατικό εξέταζε τον διάκοσμο στα τόξα των παραθύρων, αντιλαμβάνεσαι εκείνη την ασήμαντη πυλίδα, απ' όπου «οι οπλίται εισεχέοντο... επί την πόλιν». Είναι ή Κερκόπορτα. Η Κερκόπορτα των τειχών ή της τύχης ή του σθένους ή της πρόνοιας ή της προνοητικότητας, ανέκαθεν παρούσα, πάντοτε επικίνδυνη, συνεχώς караδοκούσα. Δικαιολογία της φθοράς και της αμεριμνησίας!

Απόσπασμα από συνοδευτικό κείμενο του φωτογραφικού λευκώματος του Μ. Πλάτωνα «Είς την Πόλιν...»